

solidar

MONITOR SOCIÁLNYCH PRÁV 2020

SLOVENSKO

Národná strategická skupina (NSG) SOLIDAR na Slovensku uvádza nedávny kontrastný vývoj v pracovných a životných podmienkach. Miera zamestnanosti na úrovni 73,4% a nezamestnanosti na úrovni 6,1% sa približujú k štandardom EÚ, ale to neodráža realitu štrukturálnych nedostatkov, ako je nedostatok vysoko kvalifikovanej pracovnej sily a očakávaná vysoká miera automatizácie pracovných miest. . Nedostatočné financovanie zamerané na aktívne zamestnanie navyše iba zväčšuje sociálne a regionálne rozdiely na trhu práce. Je to zrejmé v prípade migrantov a žiadateľov o azyl, ktorým napriek zlepšeniu vďaka integračným politikám z roku 2014, naďalej chýba adekvátny prístup k informáciám, vzdelaniu a zamestnaniu. Riziko chudoby a sociálneho vylúčenia sa od roku

2010 z dôvodu Národnej rámcovej stratégie na podporu sociálneho začlenenia a boja proti chudobe znižuje a v súčasnosti je na úrovni 16%. Z dôvodu pretrvávajúcich sociálnych a regionálnych nerovností, zvýšenia životných nákladov a vysokého zdanenia práce však NSG požaduje aktualizovanú stratégiu zmierňovania chudoby s cieľom zlepšiť životné podmienky nízkopríjmových a zraniteľných skupín. To je obzvlášť dôležité vzhľadom na nerovný prístup k službám zdravotnej starostlivosti z dôvodu nedostatku zdrojov a nedostatku spravodlivých plánov prechodu. Pokiaľ ide o stav občianskeho priestoru, nárast útokov na novinárov ohrozuje kritické a nezávislé médiá, ktoré už teraz trpia zvýšenou koncentráciou mediálneho vlastníctva a klesajúcou neutralitou.

	2018	2019	EU-28 2019
GINI index ¹	20,9	N/A	30,1
Nezamestnanosť ²	6,5%	5,8%	6,3%
Index rodovej rovnosti ³	51,1	55,5	67,9 (2020)
Chudoba pracujúcich ⁴	6,0%	N/A	9,2%
Preplnenosť bývania ⁵	35,5%	N/A	15,6%
Monitor občianskeho priestoru CIVICUS ⁶		ZÚŽENÝ	N/A

Vybrané ukazovatele stavu sociálnych práv

ROVNÉ PRÍLEŽITOSTI A SPRAVODLIVÉ PRACOVNÉ PODMIENKY

S nízkym podielom na príjmoch z priamych daní a najvyššou zákonnou sadzbou dane z príjmu fyzických osôb dosahujúcou 25% je Slovensko naďalej závislé od vysokého podielu sociálnych príspevkov, a to 43,3%, na financovaní sociálneho štátu.⁷ Dane z práce tvoria 43,8% celkových daňových príjmov,⁸ je jednou z najvyšších v EÚ⁹ a očakáva sa, že sa bude zvyšovať so zvyšovaním minimálnej mesačnej mzdy na 580 EUR,¹⁰ uvádza Národná strategická skupina (NSG) pod vedením AO-PSS. Daňový klin na prácu predstavuje 37,4% celkových nákladov práce,¹¹ takže slovenský

daňový systém neúmerne ovplyvňuje nízkopríjmové skupiny a vyhliadky na zamestnanie zraniteľných skupín.¹² NSG napriek tomu vyvoláva určité obavy z dopadu vysokých nákladov na zamestnanosť na vytváranie pracovných miest, pričom rastúci finančný tlak majú malé a stredné podniky a poskytovatelia sociálnych služieb.

Pred vypuknutím pandémie Covid-19 registroval slovenský trh práce od roku 2013 neustále zlepšenia. Na konci roka 2019 dosiahla miera zamestnanosti 73,4%¹³ a nezamestnanosť 6,1%¹⁴, pričom obe konvergovali k priemeru

1 Eurostat (2020). Gini koeficient ekvivalentného disponibilného príjmu: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?lang=sk&dataset=ilc_di12

2 Eurostat (2020). Nezamestnanosť podľa pohlavia a veku: ročné údaje: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=sk

3 Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (2020). Index rodovej rovnosti: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020>

4 Eurostat (2020). Miera rizika chudoby pracujúcich: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm070/default/table?lang=sk>

5 Eurostat (2020). Miera preplnenosti podľa veku, pohlavia a stavu chudoby - celkový počet obyvateľov: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_lvho05a/default/table?lang=sk

6 CIVICUS (2020). Monitor občianskeho priestoru - Slovensko: <https://monitor.civicus.org/country/slovakia/>

7 Európska komisia (2020) Trendy v zdaňovaní v Európskej únii: Údaje za členské štáty EÚ, Island a Nórsko - Vydanie 2020 https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/taxation_trends_report_2020.pdf

8 Ibid.

9 Gulisova, Simona (2019) Nelichotivé miesto pre Slovensko. Odvod za prácu je štvrtý najvyšší v rozvinutej Európe <https://www.forbes.sk/nelichotive-miesto-pre-slovensko-odvodove-zatazenie-mame-stvrte-najvyssie-vo-vyspelej-europe/>

10 Eurostat (2020) Mesačné minimálne mzdy - dvojročné údaje https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_mw_cur&lang=sk

11 Európska komisia (2020) Trendy v zdaňovaní v Európskej únii: Údaje za členské štáty EÚ, Island a Nórsko - Vydanie 2020 https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/taxation_trends_report_2020.pdf

12 Európska komisia (2020) Správa o krajine Slovensko 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0524&from=EN>

13 Eurostat (2020) Zamestnanosť - ročná štatistika https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_-_annual_statistics

14 Eurostat (2020) Nezamestnanosť podľa pohlavia a veku - mesačné údaje https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_m&lang=en

EÚ. NSG však tento obraz kritizuje, pretože sady vytvárajú falošný pocit rastu a neodrážajú štrukturálne nedostatky, ako je napríklad miera automatizácie pracovných miest a nedostatok vysokokvalifikovanej pracovnej sily. Podľa súčasných odhadov sa automatizuje 40 až 64% súčasných pracovných miest v krajine, uvádza NSG.

DOBRÁ PRAX

REPAS + & KOMPAS +

REPAS + a KOMPAS +¹⁵ riešia nezamestnanosť mladých ľudí rekvalifikáciou tým, že poskytujú ďalšie šance na prispôbenie sa požiadavkám trhu práce. Používatelia služieb najskôr predložia žiadosť ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny a potom si zvolia rekvalifikačné alebo kompetenčné kurzy, na ktoré dostanú finančnú podporu. Po ukončení kurzov dostanú mladí uchádzači o zamestnanie certifikát uznávajúci tieto snahy o posilnenie ich vyhládok na zamestnanie.

Vzhľadom na nízke investície do aktívnych opatrení v oblasti zamestnanosti a obmedzené individualizované poradenstvo rastú sociálne a regionálne rozdiely na trhu práce.¹⁶ Miera zamestnanosti nízko kvalifikovaných pracovníkov je najnižšia v EÚ, a to 36,1%.¹⁷ Nezamestnanosť mladých sa zvýšila zo 14,9% v roku 2018 na 15,3% v roku 2019.¹⁸ Rozdiel v zamestnanosti žien a mužov je 13% a rozdiel v odmeňovaní

žien a mužov je 19% v dôsledku segregácie sektorov a nedostatočného zastúpenia v súkromnom sektore.¹⁹ Miera zamestnanosti v Bratislave je navyše o 10 percentuálnych bodov vyššia ako na východnom Slovensku, zatiaľ čo miera nezamestnanosti je o 7 percentuálnych bodov nižšia.²⁰ Pri absencii účinnejších opatrení pre začlenenie na trh práce sa sociálne podniky zaoberajú dlhodobou nezamestnanosťou a zlepšujú vyhládky ľudí na zamestnanie.²¹ NSG napriek tomu uvádza, že sa očakáva, že sa tieto nerovnosti zhoršia vzhľadom na sociálnu a hospodársku krízu spôsobenú pandemiou Covid-19, pretože nezamestnanosť v auguste 2020 prudko vzrástla na 6,8%, pričom nezamestnanosť mladých dosiahla 19,8%.²²

PRACOVNÉ PODMIENKY

Z posledného vývoja pracovných podmienok NSG vyzdvihuje zvýšenie minimálnej mzdy a mzdových doplnkov. Ústava bola novelizovaná nielen s cieľom zabezpečiť, aby sa na všetkých zamestnancov vzťahovala minimálna zákonná mzda, ale dodatočný zákon zaviedol automatické zvýšenie minimálnej mzdy na 60% priemernej nominálnej mzdy, ak sa sociálni partneri nedohodnú na novom minime.²³ Ďalej sa príplatky za prácu v sobotu, nedeľu a v noci zvýšili na 50%, 100% a 40% minimálnej hodinovej mzdy.²⁴

Pred parlamentnými voľbami v roku 2020 sa politické strany zapojili do viacerých diskusií o pracovných podmienkach, uvádza NSG. Tieto diskusie sa týkali hlavne znižovania

15 Národný projekt - Vzdelávanie mladých uchádzačov o zamestnanie https://www.upsvr.gov.sk/buxus/docs/SESEF/Opis_NP_Vzdelavanie_MUoZ.pdf

16 Európska komisia (2020) Správa o krajine Slovensko 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0524&from=EN>

17 Ibid.

18 Eurostat (2020) Nezamestnanosť podľa pohlavia a veku - mesačné údaje https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_m&lang=en

19 Európska komisia (2020) Tabuľka sociálnych výsledkov <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/explorer?primarychart=timeline>

20 Európska komisia (2020) Správa o krajine Slovensko 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0524&from=EN>

21 Ibid.

22 Eurostat (2020) Nezamestnanosť podľa pohlavia a veku - mesačné údaje https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_m&lang=en

23 Eurofound (2020) Život a práca na Slovensku <https://www.eurofound.europa.eu/country/slovakia#highlights-working-life-in-2019>

24 Ibid.

administratívnej a daňovej záťaže, ale diskutovalo sa aj o tom, ako podporiť opätovné zamestnanie dlhodobozamestnaných.²⁵ NSG napriek tomu poukazuje na to, že významné otázky týkajúce sa pracovných podmienok boli vynechané, ako napríklad podpora odborného rastu a tréning zručností.

VZDELÁVANIE

Napriek určitým zlepšeniam v oblasti dosiahnutia základného vzdelávania NSG považuje za prekážky budúcej integrácie na trh práce najmä nedostatočné zosúladenie vzdelávacieho systému a trhu práce, a tiež pretrvávajúce nerovnosti vo výkonnosti. Podľa názoru NSG sa vynakladá malé úsilie na riešenie týchto problémov, pretože návrhy na zosúladenie vzdelávania s potrebami trhu práce sa zatiaľ neuskutočnili. Nízke platy pre učiteľov, ktoré tvoria 68% celoštátneho priemeru, pôsobia odradzujúco od zamestnávania väčšieho počtu zamestnancov v školskom systéme.²⁶

Miera predčasného ukončenia školskej dochádzky rastie od roku 2010 a v súčasnosti predstavuje 8,3%.²⁷ S tým súvisí aj nízka výkonnosť v rozvoji základných zručností, najmä v IT. Slovensko je v počte ľudí s nízkymi vzdelávacími výsledkami nad priemerom EÚ a v indexe digitálnej ekonomiky a spoločnosti 2020 mu patrí 22. miesto.²⁸ NSG uvádza, že iba

27% Slovákov získalo nadštandardné digitálne zručnosti, v porovnaní s priemerom EÚ 33%. Výsledkom bolo, že 60% spoločností, ktoré sa usilovali zamestnať pracovníkov s profíliami IKT, uviedlo ťažkosti s náborovým procesom z dôvodu obmedzenej dostupnosti uchádzačov.²⁹ Výnimka z tohto trendu tvorí systém duálneho vzdelávania pre odborné vzdelávanie a prípravu (OVP). Zápis do odborného vzdelávania a prípravy je na historickom maxime 68,9% a zamestnateľnosť študentov odborného vzdelávania a prípravy dosiahla 84,7%³⁰ pred vypuknutím pandémie Covid-19.

NSG opätovne zdôraznila nedostatočnú kapacitu vzdelávacieho systému na riešenie sociálnych rozdielov vzhľadom na pretrvávajúcu segregáciu medzi osobami s nízkymi a dobrými výsledkami. Podľa NSG deväť z 10 detí v nezamestnaných domácnostiach žije v chudobe, programy inklúzie nie sú účinné pri riešení negatívnych dopadov takejto segregácie na deti zo znevýhodneného prostredia, ako je napríklad cyklus chudoby.³¹ Príkladom toho je stratégia pre integráciu Rómov, ktorá trvala do roku 2020. Napriek vypracovaniu ročných plánov s opatreniami zameranými na vzdelávanie je vo veku 16 rokov stále iba 51,7% rómskej populácie zapísaných do formálneho stredoškolského vzdelávania.³² Na východnom Slovensku, kde je rómsky podiel obyvateľstva vyšší, bolo zaznamenané nižšie percento študentov s ukončeným stredným vzdelaním.³³

25 Ďurana, Radovan (2020) Zamestnanosť Flexibilita Priemysel V roku 2020 https://ness.sk//iness.sk/sites/default/files/documents/pdf/INT/2020/int_1-2020_index_pruznosti_zamestnavania_2020_grafy.pdf

26 Európska komisia (2020) Správa o krajine Slovensko 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0524&from=EN>

27 Európska komisia (2020) Tabuľka sociálnych výsledkov <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/explorer?primarychart=timeline>

28 Európska komisia (2020) Index digitálnej ekonomiky a spoločnosti (DESI) 2020 <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/digital-economy-and-society-index-desi-2020>

29 Ibid.

30 Európska komisia (2020) Správa o krajine Slovensko 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0524&from=EN>

31 Ibid.

32 Ibid.

33 Naydenova, Violeta and Matarazzo, Martina (2019) Stratégia EÚ pre Rómov po roku 2020: The Way Forward <https://www.opensocietyfoundations.org/uploads/7004b0da-956d-4df9-a1f7-d889a00ae9d5/post-2020-eu-roma-strategy-the-way-forward-20190627.pdf>

INKLÚZIA MIGRANTOV

Po prijatí prvej komplexnej migračnej politiky v roku 2011 a integračnej politiky v roku 2014 sa NSG domnieva, že boli podniknuté významné kroky na riešenie integračných potrieb migrantov. Aj keď cudzinci tvoria iba 2,2% z celkového počtu obyvateľov, v roku 2019 bolo prijatých³⁴ 35 z 90 žiadostí o azyl.³⁵ Odchody Slovákov presahujú príchod cudzincov³⁶ a tento rámec uznáva význam migrantov pri riešení výrazného nedostatku pracovných síl a pri prekrývaní rozdielov v kvalifikácii, uvádza sa v správe NSG.

Kroky Migračného úradu Ministerstva Vnútra spočívajú v správe pobytových táborov, poskytovaní základných služieb a v kontakte s ďalšími kľúčovými zainteresovanými stranami v riadení integrácie migrácie prostredníctvom miestnych manažérov začlenenia, uvádza sa v NSG. Dva existujúce pobytové tábory majú spoločnú kapacitu 140 osôb a poskytujú žiadateľom o azyl ubytovanie, bezpečnosť, stravu a neodkladnú lekársku starostlivosť.³⁷ Žiadatelia o azyl dostávajú jednorazový finančný príspevok v hodnote životného minima v rozsahu 1,5 mesiaca a s pomocou miestnych orgánov poskytujú ďalšiu podporu v súvislosti s nájomným bývaním, zdravotnou starostlivosťou,

občianstvom a trhom práce. Úpravy pracovnej legislatívy navyše uľahčili presmerovanie zahraničnej pracovnej sily do odvetví, ktoré potrebujú prácu, a prijímanie sezónnych pracovníkov.³⁸ Mimovládne organizácie väčšinou pôsobia ako poskytovatelia služieb spolufinancovaní prostredníctvom Azylových, migračných a integračných fondov a európskych sociálnych fondov pridelených Slovensku na roky 2014 - 2020.³⁹ Ich služby sa väčšinou týkajú povinných jazykových kurzov, občianskej výchovy a odbornej prípravy.⁴⁰

NSG napriek tomu naznačila niektoré nedostatky v tejto schéme pre začlenenie migrantov. Migračná politika vynakladá malé úsilie na zlúčenie rodiny alebo lepší prístup k informáciám. Prednostne sa pracuje s vysokokvalifikovanými pracovníkmi v porovnaní s nízko kvalifikovanými migrantmi, utečencami, študentmi a prisťahovalcami, ktorí sa snažia o spojenie s rodinnými príslušníkmi. Nerovný prístup k vzdelaniu a zamestnaniu a (nepriama) diskriminácia zo strany vlády aj spoločnosti ďalej obmedzujú pozitívny vplyv opatrení na začlenenie.⁴¹ NSG tiež upozorňuje na to, že v dôsledku rozdielov v programoch sociálnej práce vo vysokoškolskom vzdelávaní nie je k dispozícii dostatočný počet sociálnych pracovníkov kvalifikovaných na riešenie zložitých a neistých situácií migrantov.

34 Caritas Slovakia (2019) Our Common Home: Migrácia a rozvoj na Slovensku [https://www.charita.sk/cojedomov/N%C3%A1%C5%A1%20spolo%C4%8Dn%C3%BD%20domov%20\(SK\).pdf](https://www.charita.sk/cojedomov/N%C3%A1%C5%A1%20spolo%C4%8Dn%C3%BD%20domov%20(SK).pdf)

35 Európska migračná sieť (2020) Výročná správa o migrácii a azyle 2019 https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/home-affairs/files/00_eu_arm2019_synthesis_report_final_en_0.pdf

36 Európska komisia (2019) Správa integrácie migrantov na Slovensku <https://ec.europa.eu/migrant-integration/governance/slovakia>

37 Európska migračná sieť (2020) Výročná správa o migrácii a azyle 2019 https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/home-affairs/files/00_eu_arm2019_synthesis_report_final_en_0.pdf

38 Ibid.

39 Európska komisia (2019) Správa integrácie migrantov na Slovensku <https://ec.europa.eu/migrant-integration/governance/slovakia>

40 Ibid.

41 Charita Slovensko (2019) Naš spoločný domov: Migrácia a rozvoj na Slovensku [https://www.charita.sk/cojedomov/N%C3%A1%C5%A1%20spolo%C4%8Dn%C3%BD%20domov%20\(SK\).pdf](https://www.charita.sk/cojedomov/N%C3%A1%C5%A1%20spolo%C4%8Dn%C3%BD%20domov%20(SK).pdf)

SOCIÁLNA OCHRANA A INKLÚZIA

Slovensko prekročilo cieľ Európy 2020, ktorým je zníženie počtu ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením (AROE) o 25% do roku 2020. Miera AROE od roku 2010 klesá a v roku 2018 bola na úrovni 16%.⁴² Závažná materiálna deprivácia mala rovnaký klesajúci trend, a to aj napriek zvýšeniu zo 7% v roku 2018 na 7,9% v roku 2019.⁴³ Pokles sa dosiahol nízkou úrovňou príjmovej nerovnosti a zlepšením miery zamestnanosti.⁴⁴ Národná strategická skupina (NSG) zdôrazňuje dôležitý príspevok k znižovaniu chudoby, ktorý priniesla Národná rámcová stratégia na podporu sociálneho začlenenia a boj proti chudobe.

Tieto zlepšenia sa zatiaľ nerozšírili na všetky sociálne skupiny a regióny na Slovensku. Hlavnými dôvodmi sú nedostatok rovnakých príležitostí a nerovný prístup k sociálnym službám. Rodiny s jedným rodičom zaregistrovali mieru AROE na úrovni 45,7% a domácnosti s tromi a viac deťmi zaznamenali 37,7%,⁴⁵ zatiaľ čo miera Rómov bola 84,7%.⁴⁶ NSG ďalej vyjadruje znepokojenie nad vysokými nákladmi na základné životné potreby a zhoršením životných podmienok starších ľudí v dôsledku nízkych dôchodkov. V súvislosti s poklesom vplyvu sociálnych transferov o 31,1%,⁴⁷ pod priemerom EÚ, musí systém ešte poskytnúť riešenie týchto nerovností.

Pretrvávajú tiež rozdiely v sociálnej integrácii a nerovnomernom prístupe k sociálnym službám medzi Bratislavou a východným a juho-východným Slovenskom.⁴⁸ NSG neuvádzala žiadne nedávne hodnotenia vyššie uvedenej národnej stratégie boja proti chudobe.

S trvalým zvyšovaním cien bývania - vrátane rastu o 5,7% v roku 2019, čo je o 5% viac ako rast miezd⁴⁹ - je cenová dostupnosť bývania problémom na Slovensku, najmä v Bratislave, ktorej sa podľa NSG nevenuje dostatočná pozornosť. Keďže 90,1% obyvateľstva žije v domoch, ktoré vlastní,⁵⁰ súčasný regulačný rámec uprednostňuje vlastníctvo domu a poskytuje malú podporu nájomcom alebo sociálnemu bývaniu. To má nielen vplyv na mobilitu pracovnej sily a rozdiely v regionálnej miere zamestnanosti, ale aj to zvyšuje mieru zadĺženia domácností, ktorá v súčasnosti predstavuje v priemere 68,69%.⁵¹ Okrem toho 7,9% nájomníkov zažíva vážnu hmotnú depriváciu, a sú preto zraniteľnejší voči súčasnej volatilitate cien a zvyšovaniu súkromného dlhu.⁵² Nedostatok verejného bývania a dostupných možností prenájmu zvyšuje počet ľudí bez domova na Slovensku a bráni im v prístupe k základným sociálnym službám. Pretože neexistuje národná stratégia pre bezdomovec-tvo, niektoré miestne integračné opatrenia v

42 Európska komisia (2020) Tabuľka sociálnych výsledkov <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/explorer?primarychart=timeline>

43 Ibid.

44 Charita Slovensko (2019) Charita SA STARÁ! Správa o krajine za rok 2019: Slovensko https://www.caritas.eu/wordpress/wp-content/uploads/2020/01/Caritas-Cares-Report-Slovakia-singles_light.pdf

45 Európska komisia (2020) Správa o krajine Slovensko 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0524&from=EN>

46 Ibid.

47 Európska komisia (2020) Tabuľka sociálnych výsledkov <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/explorer?primarychart=timeline>

48 Európska komisia (2020) Správa o krajine Slovensko 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0524&from=EN>

49 Európska komisia (2020) Správa o krajine Slovensko 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0524&from=EN>

50 Ibid.

51 Eurostat (2020) Pomer hrubého dlhu k príjmu domácností <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00104/default/table?lang=en>

52 Európska komisia (2020) Tabuľka sociálnych výsledkov <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/explorer?primarychart=timeline>

oblasti bývania, napríklad v Bratislave a Trnave, prinášajú pozitívne výsledky v prevencii a znižovaní bezdomovectva.⁵³

NSG neuviedla žiadne zlepšenie prístupu k cenovo dostupnej a kvalitnej zdravotnej starostlivosti na Slovensku, pretože plánovaná reforma predchádzajúcej vlády bola zastavená. Napriek nízkej miere, len 2,6%, samo-hlásených nesplnených lekárskeho potrieb, bol zaznamenaný⁵⁴ vysoký počet úmrtí v dôsledku odvrátiteľných príčin, 2,44 na 1 000 ľudí, a vysoká prevalencia chronických chorôb.⁵⁵ Tieto faktory zvyšujú tlak na systém zdravotnej starostlivosti s jedným z najnižších výdavkov na obyvateľa v EÚ.⁵⁶ Zlepšenie primárnej starostlivosti zostáva výzvou kvôli systému zameranému na nemocnicu a nedostatku všeobecných lekárov, ktorí dostávajú nízke platy a sú obmedzovaní limitmi liečby, ktorú môžu ponúknuť.⁵⁷ Prístup k primárnej starostlivosti zostáva výzvou pre marginalizované komunity a domácnosti s nízkym príjmom v iných regiónoch ako Bratislava, Košice a Žilina.⁵⁸ NSG napriek tomu uvádza, že vláda prisľúbila

zvýšenie dostupnosti a efektívnosti systému zvýšením výdavkov na zdravotníctvo a presunom finančných stimulov pre praktických lekárov, aby odmeňovali skôr kvalitu ako kvantitu liečby.

Napriek opätovnému záujmu vlády o ekologické politiky a prijatiu cieľa v oblasti uhlíkovej neutrality do roku 2050, NSG uvádza, že úroveň investícií predložená v národnom pláne energetiky a klímy⁵⁹ je nedostatočná na riešenie prechodu na ekologickejšie hospodárstvo.⁶⁰ Po konzultáciách s miestnymi, regionálnymi a národnými zúčastnenými stranami⁶¹ poskytuje Akčný plán pre región Horná Nitra určitú podporu pre vytváranie pracovných miest mimo tradičných odvetví náročných na uhlík, ale nedokáže navrhnúť alternatívne zdroje vykurovania.⁶² Ostatné regióny, ako napríklad Trenčiansky a Košický kraj, ktoré sú lokalitami na výrobu ocele, ťažbu uhlia a výrobu vysoko uhlíkových cementov, predstavujú pre prechod na zelené hospodárstvo významné sociálno-ekonomické výzvy. Bude ich treba riešiť prostredníctvom Fondu pre spravodlivý prechod.⁶³

53 Baptista, Isabel a Marlier, Eric (2019) Boj proti bezdomovectvu a vylúčeniu z bývania v Európe

54 Európska komisia (2020) Tabuľka sociálnych výsledkov <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/explorer?primarychart=timeline>

55 Európska komisia (2020) Správa o krajine Slovensko 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0524&from=EN>

56 Ibid.

57 OECD a Európska komisia (2019) Zdravotný stav v EÚ: Správa o Slovensku

58 Ibid.

59 Slovenské ministerstvo hospodárstva (2019) Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 až 2030 https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/sk_final_necp_main_en.pdf

60 Európska komisia (2020) Správa o krajine Slovensko 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0524&from=EN>

61 Európska komisia (2019) Podpora prechodu od energetiky uhlia na Slovensku https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/supporting_transition_from_coal_energy_in_slovakia.pdf

62 Európska komisia (2020) Správa o krajine Slovensko 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0524&from=EN>

63 Ibid.

OBČIANSKY PRIESTOR

Podľa Národnej strategickej skupiny (NSG) bola sloboda združovania a mierového zhromažďovania dostatočne rešpektovaná. K zúženiu občianskeho priestoru na Slovensku⁶⁴ prišlo v dôsledku nedávneho vývoja v oblasti ochrany slobody prejavu. Počas procesu vyšetrovania vraždy investigatívnych novinárov Jána Kuciaka a Martyiny Kušnírovej boli zverejnené väzby medzi kľúčovými politickými osobnosťami a nezákonnou žurnalistickou dozornou operáciou. Pokračujúce útoky vládnych činiteľov na médiá, zvýšená koncentrácia vlastníctva médií pod vedením českého podnikateľa Petra Kellnera a odklon spoločnosti verejnoprávneho vysielania z pozície neutrality pod novým vedením viedli Slovensko k tomu, že sa v indexe slobody tlače umiestnilo na 33. mieste.⁶⁵ Novela tlačového zákona z roku 2019, ktorá priznáva verejným funkcionárom právo odpovedať na príbehy,

ktoré sa o nich písali, sa považuje za zvýšenie vplyvu politikov na médiá.⁶⁶

Uvádza sa, že sociálni partneri presunuli svoje zameranie z tradičného sociálneho dialógu na alternatívne spôsoby ovplyvňovania rozhodovania, ako sú lobovanie, verejné protesty a mediálne kampane.⁶⁷ NSG považuje za príčinu nezáujem predchádzajúcej vlády o spoluprácu s organizáciami občianskej spoločnosti. Výsledkom je, že mnoho organizácií občianskej spoločnosti je citlivých na nedostatok nepretržitého financovania a závisí výlučne od finančných prostriedkov EÚ.⁶⁸ NSG hlási opätovný záujem o podporu mimovládnych organizácií a organizácií občianskej spoločnosti pod novým politickým vedením Slovenska, najmä v oblastiach ako sú ľudské práva, demokracia a boj proti diskriminácii a korupcii.

POROVNANIE S OSOBNÝMI ODPORÚČANIAMÍ PRE KRAJINU

V súvislosti so zväčšujúcimi sa rozdielmi medzi západným a východným Slovenskom a medzi Slovenskom a zvyškom EÚ sa osobitné odporúčania Európskej komisie pre Slovensko do roku 2020 zameriavajú výlučne na riešenie slabých miest v oblasti infraštruktúry, zhoršené krízou Covid-19. Odporúča sa zvýšiť odolnosť systému zdravotnej starostlivosti zlepšením primárnej starostlivosti, riešením nedostatku lekárov a zvrátením dopadov nedostatočného financovania. Ďalšia pozornosť sa venuje

potrebe zlepšiť rozdiely v prístupe a výkone vo vzdelávacom systéme a zosúladiť rozvoj zručností s potrebami trhu práce. Pretože sa očakáva, že kríza Covid-19 bude mať neprímeraný dopad na marginalizované komunity, Komisia odporúča revidovať prístup k podpore nezamestnanosti s cieľom rozšíriť pokrytie, najmä pre Rómov, starších ľudí a ľudí s nízkou kvalifikáciou. Všetky tieto odporúčania sú v súlade s požiadavkami a pripomienkami Národnej strategickej skupiny.

64 CIVICUS (2016) MONITOR CIVICUS: Slovensko <https://monitor.civicus.org/country/slovakia/>

65 Reportéri bez hraníc (2020) „Slovensko“ <https://rsf.org/en/slovakia>

66 Freedom House (2020) Sloboda vo svete 2020: Slovensko <https://freedomhouse.org/country/slovakia/freedom-world/2020>

67 Európska komisia (2020) Správa o krajine Slovensko 2020 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0524&from=EN>

68 Ibid.

Monitor sociálnych práv SOLIDAR do roku 2020 bol vyvinutý v rámci programu Spoločne pre sociálnu Európu spolufinancovaného z programu EÚ pre zamestnanosť a sociálne inovácie (EaSI). Poskytuje pohľad na stav sociálnych práv v 17 európskych krajinách. Monitor hodnotí stav sociálnej Európy z hľadiska rovnosti príležitostí, spravodlivých pracovných podmienok, sociálnej ochrany, začlenenia a občianskeho priestoru na základe pozorovaní organizácií občianskej spoločnosti pôsobiacich v teréne v kombinácii so štatistickými údajmi a vedeckými poznatkami. Robí tak na základe pozorovaní národných strategických skupín vytvorených v každej z týchto krajín členom alebo partnerom SOLIDAR. Monitor 2020 tiež analyzuje, do akej miery sa tieto aspekty odrážajú v odporúčaníach pre jednotlivé krajiny v rámci procesu európskeho semestra smerom k sociálne udržateľnému oživeniu po kríze spôsobenej pandémiou Covid-19.

ZODPOVEDNÝ EDITOR:

Mikael Leyi

AUTOR:

Miguel Hernandez Littlewood

KOORDINÁCIA ZVEREJNENIA:

Carlos Roldán Mejías, Violeta Meotto,
Jedde Hollewijn, Julie Martinaud

ÚPRAVY KÓPIÍ:

Sebastian Moffett

PREKLAD Z ANGLIČTINY:

Eva Homolova

GRAFICKÝ DIZAJN:

Maximilian Fischer

V SPOLUPRÁCI S:

Asociácia odborných pracovníkov
v sociálnych službách (AOPSS)

Táto publikácia bola vypracovaná s finančnou podporou Európskej únie. Informácie obsiahnuté v tejto publikácii nemusia nevyhnutne odrážať pozíciu alebo názor Európskej komisie.

© SOLIDAR 2020

solidar

SOLIDAR je európska sieť viac ako 50 organizácií občianskej spoločnosti, ktorá zhromažďuje niekoľko miliónov občanov v celej Európe a na celom svete. SOLIDAR vyjadruje hodnoty svojich členských organizácií voči EÚ a medzinárodným inštitúciám v troch hlavných sektoroch politiky: sociálne veci, medzinárodná spolupráca a celoživotné vzdelávanie.

Pre viac informácií navštívte www.solidar.org

Avenue des Arts, 50
1000 Bruxelles - Belgium
+32 2 500 10 20
www.solidar.org
@SOLIDAR_EU

